

2. Семикіна М.В. Якість знань вітчизняних кадрів в контексті взаємодії навчальних закладів і бізнесу // Ринок праці та освіта: пошук взаємодії: Зб. наук. ст. / Під наук. ред. І.Л. Петрової. – К.: Таксон, 2007. – С. 144-148.

3. Семикіна М.В. Нова парадигма мотивації праці в системі розвитку соціально-трудових відносин // Экономика и управление. Научно-практический журнал: Национальная академия природоохранного и курортного строительства. Симферополь: 2011.– № 3.– С. 111–117.

**Соціально-трудові відносини зайнятості: сучасні тенденції,
виклики, шляхи розвитку**

УДК 331.5

Петюх В.М.,
канд. екон. наук, професор,
Щетініна Л.В.,
канд. екон. наук, доцент,
Рудакова С.Г.,
канд. техн. наук, доцент,
кафедри управління персоналом та економіки праці,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ У СФЕРІ ПОСЛУГ

Трансформація ринку праці за сферами економічної діяльності має розглядатися не тільки через призму зміни кількісних пропорцій, але й через її якісну визначеність. Перетворенню результатів аналізу тенденцій на ринку праці України у практико-орієнтовані висновки заважає наявність різних підходів до класифікації послуг.

Досі не існує єдиного бачення поняття «послуга». Навіть у вітчизняному законодавстві відсутнє визначення поняття «послуга». Наявні визначення лише певних видів послуг, а саме: адміністративних, комунальних, соціальних та медичних послуг. Водночас, в українському законодавстві є цілий ряд положень про пільгове оподаткування та звільнення оподаткування певних видів послуг. За умови відсутності юридичного оформлення терміну «послуга» та її ознак може виникати підміна реального змісту операції послугою, звільненою від оподаткування. Наприклад, відповідно до п. 5.1.8 ст. 5 Закону України «Про податок на додану вартість» [1] звільняються від оподаткування поставки послуг реабілітаційними установами для інвалідів та дітей-інвалідів, що мають ліцензію на поставку таких послуг. Недобросовісні поставники цих послуг можуть надавати такі послуги не суб'єктам, зазначеним у правовій нормі, а іншим особам. Ще один приклад приховування реального змісту

підприємницької діяльності. Підприємець надає екскурсійні послуги, які оподатковуються на загальних підставах. Але для уникнення оподаткування у договорі вказує надання транспортних послуг, для яких у Законі України «Про податок на додану вартість» встановлена нульова ставка оподаткування. Отже, для уникнення подібних порушень законодавства можна було б законодавчо встановити необхідність об'єктивного часового виміру надання послуги (у випадку екскурсійної послуги); обов'язковість юридичного оформлення відносин (договір) між постачальником послуги (наприклад, реабілітаційною установою) та отримувачем послуги (наприклад, інвалідом та дитиною-інвалідом) тощо.

С.І. Ожегов визначає послугу як «дію, яка приносить користь, допомогу іншому» [2, с. 729]. Відзначаючи конкретність та простоту цього визначення, не можна повністю погодитися із ним, оскільки не зрозумілою є підстава розподілу сфер економічної діяльності на послуги та промисловість. Саме відмінності у зайнятості між цими секторами економіки, як правило, є об'єктом аналізу трансформацій на ринку праці. Автор відзначає, що особливістю послуги є корисність дії, але виробництво товарів є також корисним та може допомагати іншим (наприклад, фармацевтична промисловість, хімічна промисловість, сільське господарство тощо).

Вільна енциклопедія «Вікіпедія» [3] дає наступне визначення «послуга - це дії, результат яких споживається в процесі їх надання. Вони становлять собою діяльність індивіда на користь іншої особи. Її властивостями, відповідно до вільної енциклопедії, є: невіддільність послуг, недовговічність та непостійність якості». В реальності є багато послуг, у яких корисним є не процес надання, а результат (наприклад адміністративні, транспортні, фінансові послуги тощо). Щодо властивостей послуг, вони мають місце та повинні враховуватися у визначенні їх сутності.

В.В. Тіпанов в дисертації «Розвиток світового ринку послуг в умовах глобалізації економіки» [5] за результатами аналізу інформаційних джерел до загальних якісних ознак послуги додає ще невідчутність. Також він звертає увагу на зміну специфічних рис послуг, а саме: деякі з них можуть набувати уречевлених форм (комп'ютерна програма на електронному носії інформації), бути видимими, піддаються зберіганню (послуги телефонного автовідповідача) та не завжди вимагають прямої взаємодії покупця і продавця послуги (видача грошей по дебіторській картці). Аналізуючи підхід науковця до сутності послуги, звертаємо увагу на його вибірковість. Оскільки, наприклад, якість послуг харчування оцінюється через відчуття смаку, зорові відчуття та нюх. Також у більшості випадків мова має йти не про абсолютну невідчутність послуги, а тільки її фізичну невідчутність. Якісним результатом надання послуги завжди є рівень задоволення нею, що є внутрішнім відчуттям суб'єкту.

Визначаючи послугу та її властивості, необхідно виходити з певної науково-практичної мети. Більшість науковців, без достатнього обґрунтування, наголошують на перспективності розвитку саме сфери послуг

та, відповідно, збільшення в цій сфері чисельності зайнятості. Говорячи про значення сфери послуг у сучасному суспільстві, вони відзначають їх здатність задовольняти широкий спектр суспільних та індивідуальних потреб, сприяти ефективному розвитку соціальних відносин [3]. Вважаються переконливими фактичні дані розвитку сфери послуг у розвинених країнах, частка сфери послуг в яких становить до 70 % ВВП країни (США, Франція, Нідерланди – 70%; Австрія, Італія, Іспанія, Норвегія, Коста-Ріка – 50-60%), а частка зайнятих у сфері послуг в багатьох країнах перевищує це значення у сфері промислового виробництва [4]. Подібні пояснення не дають відповіді на запитання, чому необхідно розвивати сферу послуг. Відповідь має базуватися на загальних властивостях послуги.

Послуга є діяльністю, яка характеризується невіддільністю від її суб'єкта, недовговічністю результатів та непостійністю якості залежно від суб'єкта, часу, місця надання, зумовлена потребами виробництва товарів – традиційні послуги (транспорт, страхування, фінансові послуги, оптова та роздрібна торгівля, послуги державних установ, освіта, охорона здоров'я тощо) або інноваційним розвитком суспільства (наприклад, он-лайн послуги, наукові дослідження, розваги тощо) – інноваційні послуги. Це визначення не є вичерпним, оскільки інноваційний розвиток країни привносить нововведення також і у традиційні послуги. Але, враховуючи наявність як традиційних, так і інноваційних послуг, можна в традиційних послугах виокремлювати їх інноваційну складову. Це дасть змогу виявити наявні та бажані тенденції розвитку ринку праці за сферами економічної діяльності. Невіддільність послуги означатиме залучення все більшої чисельності зайнятих до їх надання. Невдовговічність результатів послуги означає необхідність їх постійного оновлення. Непостійність якості послуг залежно від суб'єкта означатиме все більшу залежність якості послуг від людського потенціалу людини.

Література

1. Закон України «Про податок на додану вартість» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/>
2. Ожегов С.И. Словарь русского языка. – М.: Рус. Яз., 1986. – С. 729
3. Послуга [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
4. Пугачевська К.Й. Сфера послуг в Україні: особливості розвитку та стратегічні перспективи [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2016_18_12
5. Тіпанов В.В. Розвиток світового ринку послуг в умовах глобалізації економіки: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://avtoreferat.net/content/view/13430/46/>.

6. Колот А.М. Гідна праця: імперативи, українські реалії, механізми забезпечення: монографія / А.М. Колот, В.М. Данюк, О.О. Герасименко та ін. – К.: КНЕУ, 2017 – 500 с.

УДК331.5(477)

Шубалий О.М.,

д-р. екон. наук, доцент,
завідувач кафедри економіки,
Луцький національний технічний університет

ОЦІНКА МОТИВАЦІЙНОЇ РОЛІ ДОПОМОГИ ПО БЕЗРОБІТТЮ В КОНТЕКСТІ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ У РЕГІОНІ

У процесі оцінки стану ринку праці важливо забезпечити оптимальне поєднання усіх факторів, що впливають на показники ринку праці, з метою досягнення максимального кінцевого рівня економічної активності та мінімального рівня безробіття, забезпечуючи при цьому раціональне використання коштів.

Певне коло науковців вважає, що допомога з безробіття має антистимулюючий вплив на активність безробітного населення. Тому для об'єктивної оцінки мотивуючих аспектів розміру заробітної плати важливим є порівняння розміру середньої заробітної плати та розміру допомоги з безробіття.

При дослідженні причинно-наслідкових зв'язків між показниками доцільно використовувати методологію кореляційно-регресійного аналізу, дозволить провести комплексне статистичне дослідження (стохастичної) залежності між випадковими величинами, при якому у найпростішому випадку досліджують дві вибірки (набори даних), а у загальному – їх багатовимірні комплекси (групи) з метою виявлення істотної залежності однієї змінної від інших.

На основі даних про зміну цих показників за період 2000-2016 рр. побудовано точкову діаграму порівняння рівня заробітної плати та допомоги по безробіттю (рис. 1). Надалі на основі кореляційно-регресійного аналізу побудовано модель у вигляді многочлена 2-го степеня, яка найкращим чином (на основі максимального значення коефіцієнта детермінації – $R^2 = 0,99144$) описує залежність між рівнем середньої заробітної плати та середнім розміром допомоги по безробіттю.

Як бачимо, існує тісна пряма залежність між фактором і показником – чим вищий рівень середньої заробітної плати, тим вищий рівень допомоги по безробіттю. Отже, якщо заробітну плату (x) збільшити на 100 гривень, то допомога по безробіттю (y) збільшиться на 23 грн., якщо x збільшиться на